

О. В. Вольвач

АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ

ББК 45.2

В71

УДК 504.064.3

Друкується за рішенням вченої ради
Одеського державного екологічного університету
(протокол № 8 від 28.10.2010 р.)

Вольвач О. В.

Агроекологічний моніторинг: Конспект лекцій. — Одеса: Екологія, 2011. — 116 с.

У конспекті розглянуто агроекологічний моніторинг як самостійну і самодостатню галузь екологічної науки з власним предметом дослідження. Викладені теоретичні, методичні та практичні аспекти проведення агроекологічного моніторингу з врахуванням того, що провідна роль у ньому належить моніторингу стану ґрунту як основної частини будь-якої агроєкосистеми.

Розглядаються ключові питання моніторингу хімічного, радіологічного, фітопатологічного, біофізичного стану ґрунтового середовища.

Конспект лекцій призначений для студентів і магістрів напряму навчання «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природо-користування», спеціалізації «Агроєкологія».

Навчальне видання

Вольвач Оксана Василівна

АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ

Конспект лекцій

Підп. до друку 12.04.2011. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 6,74. Тираж 50. Зам. № 137.

Надруковано з готового оригінал-макета

Одеський державний екологічний університет
65016, м. Одеса, вул. Львівська, 15

Друкарня видавництва «Екологія»
65045, м. Одеса, вул. Базарна, 106
Тел.: (0482) 33-07-18, 37-07-95, 37-14-25

© Одеський державний екологічний
університет, 2011

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1 ОСНОВНІ ЗАДАЧІ І СХЕМА МОНІТОРИНГУ	5
2 АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ В ІНТЕНСИВНОМУ ЗЕМЛЕРОБСТВІ	12
2.1 Основні завдання і схема агроекологічного моніторингу	12
2.2 Основні принципи організації полігонного агроекологічного моніторингу	15
3 КОМПОНЕНТИ АГРОГІДРОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ	18
4 ЕКОЛОГО-ТОКСИКОЛОГІЧНА ОЦІНКА АГРОЕКОСИСТЕМ	31
4.1 Визначення набору показників для еколого-токсикологічної оцінки	31
4.2 Показники агрофізичного і гумусового стану ґрунтів	32
4.3 Показники потенціалу біологічного азоту	36
4.4 Показники фосфорного живлення рослин	38
5 МОНІТОРИНГ СТАНУ ҐРУНТІВ, ЯК ОСНОВНОГО СЕРЕДОВИЩА АГРОЕКОСИСТЕМИ	42
5.1 Сучасний стан ґрунтового покриву Землі і антропогенний вплив на нього	42
5.2 Шляхи надходження й особливості міграції забруднюючих речовин у ґрунті	51
5.3 Наукові і організаційні засади створення ґрунтового моніторингу	53
5.4 Критерії оцінювання у ґрунтово-екологічному моніторингу	58
5.5 Види ґрунтово-екологічного моніторингу	59
5.6 Основні принципи спостережень за рівнем хімічного забруднення ґрунту	65
5.7 Особливості організації спостереження і контролювання забруднення ґрунтів пестицидами	66
5.8 Організація моніторингу забруднення ґрунтів важкими металами	68
6 ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АГРОЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ НА МЕЛІОРОВАНИХ ЗЕМЛЯХ	73
6.1 Завдання та схема меліоративного моніторингу	73
6.2 Еталонні об'єкти і методика організації еколого-меліоративного моніторингу	75
6.3 Моніторинг екологічного стану зрошуваних та прилеглих до них земель	76
6.4 Моніторинг екологічного стану осушуваних та прилеглих до них земель	81
7 МОНІТОРИНГ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ОБ'ЄКТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	85
7.1 Особливості радіологічної ситуації на території України	85
7.2 Радіоекологічний моніторинг, його основні складові і завдання	88
7.3 Методи радіаційного контролю	89

7.4	Обстеження забруднених сільськогосподарських угідь і об'єктів ветеринарного нагляду	92
8	ФІТОСАНІТАРНИЙ МОНІТОРИНГ	97
8.1	Методи виявлення та обліку шкідників та хвороб	97
8.2	Економічні пороги шкідливості	105
9	ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ ДАНИХ АГРОЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ	109
	СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	114